

Πρωτοβουλία ΔΟΔ/ΕΟΔ για την άμεση ανταπόκριση για την ελευθερία των ΜΜΕ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΜΟΣΠΝΔΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ
23 Απριλίου 2020

Η νεοσυσταθείσα πρωτοβουλία

«Άμεση Ανταπόκριση για την Ελευθερία των ΜΜΕ» ενημερώνει την
Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Οι οργανώσεις που προασπίζονται την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης ένωσαν τις δυνάμεις τους κάτω από την ομπρέλα της πρωτοβουλίας «Άμεση Ανταπόκριση για την Ελευθερία των ΜΜΕ» – “Media Freedom Rapid Response (MFRR), για να συμβάλλουν στη συζήτηση για τον κορωνοϊό. Πρόκειται για ζήτημα που επείγει καθώς αφορά την κατάσταση έκτακτης ανάγκης η οποία πρόεκυψε για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας. Ωστόσο ορισμένες κυβερνήσεις καταχρώνται αυτής της κατάστασης, φιμώνοντας τα κρίσιμα ερωτήματα που τίθενται και επιβάλλοντας τη δική τους ατζέντα στο δημόσιο διάλογο.

Σε τηλεδιάσκεψη που πραγματοποιήθηκε σε ανώτατο επίπεδο, η νέα πρωτοβουλία MFRR παρουσίασε τα ευρήματα της έρευνας που διεξάγει στην Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Vera Jourova, υπεύθυνης του χαρτοφυλακίου Αξιών και Διαφάνειας.

▪ Η ενημέρωση της πρωτοβουλίας «Άμεση Ανταπόκριση για την Ελευθερία των ΜΜΕ» MFRR

Στην ενημέρωση παρουσιάστηκαν έγγραφα που περιελάμβαναν πληροφορίες που περιγράφουν μια ανησυχητική εικόνα, οι οποίες προέρχονται από δίκτυο ακτιβιστών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και δημοσιογραφικές συνδικαλιστές ενώσεις. Τα νέα διατάγματα που εκδόθηκαν στην Ουγγαρία, Σερβία, Ισπανία και Ρουμανία ερμηνεύονται από την αστυνομία και τις τοπικές αρχές ανάλογα και έχουν σοβαρές συνέπειες στον Τύπο και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Ο Nic Williams, που συντονίζει την πρωτοβουλία «Άμεση Ανταπόκριση για την Ελευθερία των ΜΜΕ» MFRR, δήλωσε: *«Τα κράτη σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο ανταποκρίνονται στην πανδημία Covid-19 με τρόπους που έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, για την προσωπική ασφάλεια και προστασία των δημοσιογράφων και των εργαζομένων στα ΜΜΕ. Ευχαριστούμε την Vera Jougona, Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που μίλησε μαζί μας και με τα μέλη της πρωτοβουλίας «Άμεση Ανταπόκριση για την Ελευθερία των ΜΜΕ».*

Με αυτή την ενημέρωση έχουμε σκοπό να κρούσουμε τον κώδωνα του κινδύνου και να ενημερώσουμε τους ευρωπαϊκούς θεσμούς ώστε ο Τύπος και η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και το κράτος δικαίου, να παραμένουν στην πρώτη γραμμή της ατζέντας, σε όλη τη διάρκεια της παγκόσμιας κρίσης που έχει προκύψει λόγω Covid-19.

Χώρες μέλη της Ε.Ε.

▪ Ουγγαρία

Στις 30 Μαρτίου το κοινοβούλιο της Ουγγαρίας ψήφισε προκειμένου ο Πρωθυπουργός Βίκτορ Ορμπαν λόγω της κατάστασης έκτακτης ανάγκης να παραμένει με διάταγμα επ' αόριστον στην εξουσία. Επιπλέον με το νέο νόμο ποινικοποιείται η διάδοση «ψευδών» ή «διαστρεβλωμένων» ειδήσεων, οι οποίες υπονομεύουν το αγώνα των αρχών εναντίον του covid-19 και επιβάλλονται

πρόστιμα και φυλάκιση έως και πέντε έτη. Ο νόμος επικρίθηκε έντονα από οργανώσεις που προασπίζονται την ελευθερία του Τύπου και δήλωσαν ότι αποτελεί ένα βήμα προς την κατεύθυνση του απόλυτου ελέγχου της ενημέρωσης και της περαιτέρω καταστολής της ελευθερίας του Τύπου στη χώρα.

▪ Βουλγαρία

Στη Βουλγαρία η κυβέρνηση έκανε χρήση του διατάγματος έκτακτης ανάγκης για να αναθεωρήσει τον ποινικό κώδικα και να εισάγει ποινές φυλάκισης. Στην περίπτωση της εξάπλωσης της πανδημίας και εφόσον χαρακτηριστούν «ψευδείς ειδήσεις», τότε προβλέπεται φυλάκιση τριών ετών ή πρόστιμο 5.000 δολαρίων. Παρόλο που ο Πρόεδρος της χώρας άσκησε βέτο σε αυτό το σημείο του διατάγματος, στις 19 Απριλίου ο κυβερνών συνασπισμός κατέθεσε στη Βουλή ένα άλλο νομοσχέδιο και στην περίπτωση που εγκριθεί, θα παραχωρηθούν μεγαλύτερες εξουσίες στις αρχές, οι οποίες θα μπορούν ακόμα και να αναστείλουν τη λειτουργία ιστότοπων, λόγω της διάδοσης παραπληροφόρησης μέσω Διαδικτύου και με αυτό τον τρόπο, να διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής του νόμου και πέρα από την υγειονομική κρίση.

Επιπλέον, η κυβέρνηση διπλασίασε από 30 σε 60 ημέρες, το χρονικό διάστημα που οι δημόσιοι φορείς οφείλουν να απαντούν σε ερωτήματα (FOI), τα οποία αφορούν την Ελευθερία της Ενημέρωσης.

Εχει δοθεί εξουσία στις αστυνομικές αρχές να ενημερώνονται για τα δεδομένα κινητής τηλεφωνίας όσων παραβιάζουν τα μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας αν δεν έχουν άδεια δικαστηρίου προηγουμένως, εγείροντας ερωτήματα που αφορούν την ιδιωτικότητα και τον έλεγχο των αρχών του ιδιωτικού βίου των πολιτών.

▪ Ρουμανία

Ο Πρόεδρος της Ρουμανίας στις 16 Μαρτίου υπέγραψε έκτακτο διάταγμα το οποίο, μεταξύ άλλων μέτρων, δίνει στις αρχές την εξουσία να αφαιρούν ρεπορτάζ ή να κλείνουν ιστότοπους που

διαδίδουν «ψευδείς ειδήσεις» για τον ιό, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να εφεσιβάλλουν αυτές τις αποφάσεις.

Επιπλέον, η νομοθεσία έκτακτης ανάγκης διπλασίασε το χρόνο απάντησης σε αιτήματα FOI από 30 σε 60 ημέρες. Έκτοτε, τα μέσα ενημέρωσης ανέφεραν ό,τι τοπικά ιδρύματα αρνήθηκαν να παρέχουν πληροφορίες επικαλούμενα τους νέους κανόνες.

▪ Ιταλία

Στις 16 Μαρτίου ένας δημοσιογράφος και ένας εικονολήπτης εργαζόμενοι στην έκδοση του Λιβόρνο της ιταλικής περιφερειακής εφημερίδας *Il Tirreno*, δέχθηκαν επίθεση και απειλήθηκαν με σιδερολοστό ενώ μετέδιδαν ρεπορτάζ για τη ζωή μετά τα μέτρα για τον κορωνοϊό.

Στις 25 Μαρτίου ένας φωτοειδησεογράφος, της εφημερίδας *La Stampa*, περικυκλώθηκε από πλήθος που τον παρενοχλούσαν και του αφαίρεσαν την κάρτα SD από την κάμερα, ενώ κινηματογραφούσε τη διαμαρτυρία, για τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν λόγω κορωνοϊού στην τοπική αγορά του Τορίνο.

Ο δημοσιογράφος *Salvo Palazzolo* της εφημερίδας *La Repubblica* δέχθηκε επανειλημμένα απειλές, ύστερα από τη δημοσίευση ενός άρθρου στις 8 Απριλίου, στο οποίο ανέφερε ότι η μαφία χρησιμοποιεί την κρίση για τον κορωνοϊό για να αυξήσει την επιρροή της σε ορισμένες περιοχές στο Παλέρμο.

Στις 2 Απριλίου, ο εκπρόσωπος Τύπου του ρωσικού υπουργείου άμυνας στρατηγός *Igor Konashenkov*, πυροδότησε το διάλογο επικρίνοντας δημόσια την ιταλική εφημερίδα *La Stampa* και απειλώντας κεκαλυμμένα τον ρεπόρτερ της εφημερίδας για ένα άρθρο που αφορούσε τη βοήθεια που εστάλη για τον κορωνοϊό, προκαλώντας την επιδοκιμασία των Ιταλών δημοσιογράφων και αρχών.

▪ Σλοβενία

Ο σλοβένος ερευνητής δημοσιογράφος *Blaz Zgaga* έγινε στόχος

εκστρατείας μίσους, υποδαυλιζόμενη από την κυβέρνηση και ένα φιλοκυβερνητικό τηλεοπτικό σταθμό, επειδή υπέβαλε επίσημο αίτημα στις αρχές που αφορά την ελευθερία της ενημέρωσης και τον τρόπο με τον οποίο χειρίστηκε η κυβέρνηση την κρίση Covid-19.

▪ Ισπανία

Η ισπανική κυβέρνηση αντιμετώπισε την έντονη κριτική εκατοντάδων δημοσιογράφων και ορισμένων εκ των κορυφαίων εφημερίδων της χώρας, για το σύστημα με το οποίο τα μέσα ενημέρωσης υποβάλλουν ερωτήσεις κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων τύπου. Τα ενημερωτικά μέσα κατήγγειλαν τον περιορισμένο τρόπο με τον οποίο έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν ερωτήσεις, καθώς οι ερωτήσεις αρχικά υποβάλλονται γραπτά για να επιλεγούν μετά η κυβέρνηση όσες θα απαντηθούν. Ένα νέο σύστημα καθιερώθηκε, το οποίο επιτρέπει την υποβολή ερωτήσεων με απευθείας επικοινωνία στους υπουργούς, χωρίς να παρεμβάλλονται μεσάζοντες.

▪ Κροατία

Η δημοσιογράφος Zivana Susak Zivkovic της διαδικτυακής πύλης Dalmatisnki, τραυματίστηκε ύστερα από επίθεση που δέχθηκε από ομάδα πιστών, ενώ έκανε ρεπορτάζ στη διάρκεια της πασχάλινής λειτουργίας στην πόλη Σπλίτ, που ήταν παράνομη λόγω των μέτρων Covid-19 που επέβαλαν την απαγόρευση της κυκλοφορίας.

▪ Γερμανία

Η κυβέρνηση της Γερμανίας εισήγαγε αμφιλεγόμενα μέτρα με τα οποία οι αρχές έχουν άδεια να προβαίνουν σε ανάλυση συγκεντρωτικών και ανώνυμων δεδομένων τοποθεσίας, για να ιχνηλατήσουν την εξάπλωση του Covid-19, εγείροντας την ανησυχία των οργανώσεων που προασπίζονται δικαιώματα και αφορούν την ιδιωτικότητα και τον έλεγχο των αρχών του ιδιωτικού βίου των πολιτών.

Υποψήφιες χώρες προς ένταξη στην Ε.Ε.

▪ Τουρκία

Στις 20 Μαρτίου συνελήφθησαν οι δημοσιογράφοι Mustafa Ahmet Oktay και Eren Sarıkaya, των εφημερίδων Halk και Pusula, που εκδίδονται στο Bartın, για ένα δημοσίευμα που αφορά τη διάδοση του Covid -19.

Στις 25 Μαρτίου κατηγορήθηκε ο δημοσιογράφος Tugay Can για «δημιουργία πανικού στη κοινή γνώμη», από την ειδησεογραφική κάλυψη για τον κορωνοϊό.

Στις 31 Μαρτίου η κουρδικής καταγωγής δημοσιογράφος, συγγραφέας και ακτιβίστρια Nurcan Baysal, κλήθηκε στο αστυνομικό τμήμα να καταθέσει για τη διακίνηση επιστολών φυλακισμένων και δύο άρθρα σχετικά με την πανδημία.

Στις 31 Μαρτίου ο Oktay Candemir, ένας τοπικός δημοσιογράφος που εργάζεται στο Van Haberdar, κλήθηκε να καταθέσει για αναρτήσεις που είχε σε κοινωνικά δίκτυα και αφορούσαν την διάδοση του Covid-19 στην περιοχή.

Στις 31 Μαρτίου ξεκίνησε η αστυνομική έρευνα για τον ανταποκριτή Ahmet Kanbal, του πρακτορείου Mezopotamya News Agency, ο οποίος κατηγορείται για «υποκίνηση μίσους και εχθρότητας» με ένα ρεπορτάζ για τα μέτρα ασφάλειας σε νοσοκομείο για τον κορωνοϊό.

Στις 3 Απριλίου συνελήφθη ο βετεράνος δημοσιογράφος Hakan Aygun, που διεύθυνε τον αντιπολιτευόμενο στον Ερντογάν τηλεοπτικό σταθμό Halk TV, με την κατηγορία της υποκίνησης μίσους, λόγω μιας ανάρτησης σε κοινωνικό δίκτυο, με την οποία ευτέλιζε την προσπάθεια του Προέδρου Ερντογάν, να συγκεντρώσει χρήματα για τα θύματα του κορωνοϊού.

Το Ανώτατο Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο της Τουρκίας εξέδωσε απαγόρευση μετάδοσης για τρεις νύχτες της εκπομπής του Fox TV, επειδή στις ειδήσεις ο παρουσιαστής Fatih Portokal έκανε ένα

αιχμηρό σχολίο σχετικά με την κυβερνητική πολιτική για τον Covid-19. Επιπλέον επιβλήθηκε στο Fox TV, 3% πρόστιμο επί των διαφημιστικών εσόδων.

Στις 13 Απριλίου το κοινοβούλιο ψήφισε νόμο που επιτρέπει την πρόωγη απελευθέρωση 90.000 κρατουμένων, όμως αποκλείονται όσοι έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα που σχετίζονται με την τρομοκρατία. Με αυτό τον τρόπο έχουν καταδικαστεί 50 δημοσιογράφοι επειδή ασκούσαν κριτική δημοσιογραφία. Όπως επίσης εξαιρούνται όσοι βρίσκονται υπό καθεστώς προ-κράτησης χωρίς να έχουν καταδικαστεί για κάποιο έγκλημα.

▪ Σερβία

Αρχικά η κυβέρνηση εξέδωσε διάταγμα για την τιμωρία των τοπικών αρχών, που χωρίς την «έγκριση» των αρχών του Βελιγραδίου, δημοσιοποιούσαν πληροφορίες στα ενημερωτικά μέσα για την εξάπλωση του κορωνοϊού. Αργότερα το διάταγμα αποσύρθηκε εν μέρει, ωστόσο συνελήφθη την 1 Απριλίου η δημοσιογράφος Ana Lalic της διαδικτυακής πύλης Nona.rs, που έγραψε για τις συνθήκες εργασίας των νοσηλευτών σε νοσοκομείο το οποίο περιέθαλπε περιστατικά ασθενών με Covid-19.

Η Lalic μετά την απελευθέρωσή της δέχθηκε σοβαρές απειλές και ορισμένα φιλοκυβερνητικά μέσα ζητούσαν την δίωξή της, επίπλεον έγινε στόχος διαδικτυακής εκστρατείας σπίλωσης, που την χαρακτηρίζει εχθρό του κράτους.

Στις 26 Μαρτίου συνελήφθη τηλεοπτικό συνεργείο του σταθμού KTV επειδή φέρεται ότι δεν υποβλήθηκε σε υποχρεωτική απολύμανση, ενώ επιχειρούσε να εισέλθει σε διοικητικό κτήριο για συνεντεύξεις που αφορούσαν μια αγοροπωλησία στη διάρκεια των μέτρων απαγόρευσης της κυκλοφορίας λόγω Covid-19.

Επιπλέον απαγορεύτηκε σε δημοσιογράφους να παρακολουθήσουν την ημερήσια συνέντευξη τύπου της κυβέρνησης για τον Covid-19. Τα ενημερωτικά μέσα μπορούν να υποβάλουν ερωτήσεις μόνο μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και όχι με τηλεδιάσκεψη, ενώ δεν επιτρέπεται να επανέρχονται για διευκρινιστικές ερωτήσεις. Οι

δημοσιογράφοι επικρίνουν υπουργούς και υπεύθυνους υγείας, για την απαγόρευση πρόσβασης σε πληροφορίες.

Επίσης έχουν ανασταλεί οι προθεσμίες FOI, λόγω της κατάστασης έκτακτης ανάγκης που έχει επιβληθεί.

▪ Αλβανία

Στις 23 Μαρτίου ο Πρωθυπουργός της Αλβανίας απέστειλε ηχητικό μήνυμα μέσω Vodafone, σε όλους τους πολίτες συστήνοντας για τον κορωνοϊό το πλύσιμο των χεριών και καλώντας τους πολίτες να «προστατευθούν» από τα μέσα ενημέρωσης.

Στις 23 Μαρτίου ο δημοσιογράφος Elio Laze του Ora News απειληθηκε σοβαρά από εργαζόμενο σε ιδιωτική κατασκευαστική εταιρία επειδή κινηματογραφούσε, παραβιάζοντας το νόμο του κράτους για απαγόρευση της κυκλοφορίας λόγω Covid-19.

Πιθανές υποψήφιες προς ένταξη χώρες

▪ Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Στις 19 Μαρτίου, η κυβέρνηση της Republika Srpska, στην οποία κατοικούν κυρίως σέρβοι καταγωγή, εισήγαγε την επιβολή προστίμων και άλλων σωφρονιστικών μέτρων για τη διάδοση «ψευδών ειδήσεων» στα μέσα ενημέρωσης και στα κοινωνικά δίκτυα.

Η Οργάνωση Δημοσιογράφων Βοσνίας Ερζεγοβίνης επέκρινε το σύστημα επιβολής περιορισμών στους δημοσιογράφους και έθεσε ανάλογες ερωτήσεις σε υπουργούς και υγειονομικούς φορείς.

Βασικά ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη

Σε όλη τη διάρκεια υγειονομικής κρίσης του COVID-19 η ελεύθερη ροή των ανεξάρτητων ειδήσεων είναι αναγκαία και περισσότερο από ποτέ σημαντική. Τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο διασφαλίζοντας στους πολίτες την πρόσβαση σε αξιόπιστες, έγκυρες και ακριβείς ειδήσεις για την πανδημία. Επιπλέον, σε μια περίοδο που αναστέλλονται θεμελιώδη

δικαιώματα των πολιτών, οι δημοσιογράφοι ενεργούν και ως φύλακες κέρβεροι, συνεχίζοντας το δημόσιο έλεγχο και τη συζήτηση για την επάρκεια των κυβερνητικών μέτρων.

Δυστυχώς την ίδια στιγμή ορισμένες κυβερνήσεις κρατών μελών της ΕΕ και υποψηφίων προς ένταξη χωρών, εκμεταλλεύονται ευκαιριακά τους νόμους λήψης μέτρων έκτακτης ανάγκης για τον κορωνοϊό και επιβάλλουν περιορισμούς που διαβρώνουν την ελευθερία του Τύπου. Ορισμένα από αυτά τα μέτρα απειλούν ακούσια την ελευθερία του Τύπου, όμως υπάρχουν άλλα που εν γνώσει των κυβερνήσεων τέθηκαν σε εφαρμογή. Ενδεχομένως ορισμένοι περιορισμοί θεμελιωδών δικαιωμάτων κρίνονται απαραίτητοι για την καταπολέμηση της πανδημίας, όμως είναι υπερβολικοί οι περιορισμοί που έχουν επιβληθεί στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι παρόλο που ορισμένοι από τους περιορισμούς λόγω του κορωνοϊού θα είναι προσωρινοί, υπάρχει ο κίνδυνος να παραταθεί η ισχύς άλλων περιορισμών και μετά από την ολοκλήρωση της υγειονομικής κρίσης. Εάν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα δεν αντισταθούν έντονα σε αυτές τις απειλές, η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης στην Ευρώπη μετά τον COVID-19, θα είναι πολύ διαφορετική από την κατάσταση που βρισκόταν όταν ξεκίνησε η πανδημία.

Η κυρία Jourova ευχαρίστησε την πρωτοβουλία «Άμεση Ανταπόκριση για την Ελευθερία των ΜΜΕ» MFRR, για την έρευνα που έκαναν και την αφοσίωση και τους ενεθάρρυνε να συνεργαστούν περαιτέρω με τα ενημερωτικά μέσα του ευρύτερου δημόσιου και περιφερειακού τομέα.

Η ενημέρωση αυτή πραγματοποιήθηκε από το Διεθνές Ινστιτούτο Τύπου, που λαμβάνει μέρος στην πρωτοβουλία «Άμεση Ανταπόκριση για την Ελευθερία των ΜΜΕ» MFRR και με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ιχνηλατεί, παρακολουθεί και ανταποκρίνεται στις απειλές που διατυπώνονται εναντίον των δημοσιογράφων καθώς και τις παραβιάσεις της ελευθερίας του Τύπου και των μέσων ενημέρωσης σε ολόκληρη την

Ευρώπη. Η πρωτοβουλία είναι συμμαχία επτά οργανώσεων ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή :

- **ARTICLE 19**
- **Committee to Protect Journalists (CPJ)**
- **European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF)**
- **European Federation of Journalists (EFJ)**
- **Free Press Unlimited (FPU)**
- **Index on Censorship**
- **International Federation of Journalists (IFJ)**
- **Reporters Without Borders (RSF)**